

Mercè Rodoreda, rediviva

Després de 10 anys de la seva mort, Mercè Rodoreda continua sent un capsa plena de sorpreses. En el marc dels Premis d'Octubre d'enguany apareixerà el llibre *El torrent de les flors*, edició feta per Montserrat Casals, que presenta el teatre inèdit de Mercè Rodoreda. Quatre obres, quatre mons diferents que l'escriptora ens va regalar pòstumament.

Montserrat Casals i Couturier és periodista. No recorda el moment precís en què va deturar la seva mirada en les paraules de Mercè Rodoreda. El que és segur és que encara era adolescent. Tot va ser normal. Els llibres eren a la biblioteca, formaven part del seu univers quotidià. Però, al cap dels anys, l'escriptora ha passat a primer pla, a formar part de la seva vida professional. És periodista. Tocava de fer la necrològica. La mort de l'escriptora la va abocar de ple a redescobrir el món reclus de la Rodoreda enigmàtica, amagada en la seva literatura i en el seu riure estrident. El primer resultat d'aquest furgar pel fons del fons va ser la biografia *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*.

Ara, al cap de dos anys, presenta *El torrent*

de les flors, l'edició del teatre inèdit de Rodoreda: *Un dia*, *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, *Maniqué 1*, *maniqué 2* i *L'Hostal de les Tres Camèlies*. En l'edició, ha treballat conjuntament amb Mait Carrasco, que s'ha fet càrrec del treball lingüístic.

—L'aparició d'aquest llibre representa l'oficialització de Rodoreda com a autora teatral. Això és molt important. S'havia estrenat una obra seva, *La Nit*, al 1979, al Festival de Teatre de Sitges. Ella sempre deia que l'interessava el cinema i la televisió. Sempre que podia manifestava el seu interès per la literatura recitada, per la literatura dita. Des de l'any 73 tenia ganes de publicar aquestes obres, però raons diferents van fer que això no passés. I, la cosa es va anar posposant.

—Però, per què no les va publicar mai?

—Això és un misteri que ella i el seu editor s'han endut a la tomba. La certesa de la intenció de publicar el teatre, la tenim per les cartes que va enviar a l'editor. En canvi, de la decisió d'anar-ho posposant, no en consta documentació escrita. Potser la van desanimar diverses coses; per exemple, la fredor com va ser acollida la seva obra a Sitges; o potser, també, hi va influir l'èxit de les seves novel·les. Això, segurament no ho sabrem mai.

—De totes les obres, quina l'atreu més?

—M'és difícil de dir perquè quan t'estimes una obra no pots triar-ne una part. És com si em fessis triar entre els meus germans. Te'ls estimes tots, i cadascun té els seus matisos. *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, que ara s'ha estrenat a Barcelona, ben segur que és la més agrada. De totes quatre, és la que té més sentit de la comèdia sostinguda.

Mercè Rodoreda (dalt). L'escriptora ha motivat un bon nombre de treballs i llibres amb tota la documentació no publicada que se'n va trobar en morir. El torrent de les flors (baix) és el darrer resultat d'aquesta troballa.

Un dia, en canvi, té la gràcia de tenir els mateixos personatges de *Mirall Trencat*, permet una reflexió sobre l'evolució narrativa de la Rodoreda i com ella va anar perfilant els seus personatges de ficció. *L'Hostal de les tres camèlies*, que potser és la que m'agrada menys, té un valor afegit. És pràcticament la única vegada que Mercè Rodoreda tracta un tema rural i aquest fet li dona, a més a més, el valor afegit de la curiositat. En un sentit diferent, *Maniqué 1*, *maniqué 2*, que és la que m'interessa més, és la més moderna, la més ambiciosa. També és la més difícil de representar.

—Llegir teatre en aquest país no és gaire habitual. Què diries per seduir al lector fidel de Rodoreda?

—No és gens complicat de convèncer a aquest lector. Llegint aquestes obres de teatre et sents molt còmode, és una lectura que li serà familiar. La Rodoreda que escriu teatre és molt jove i té moltes coses a dir. Això la fa imperfecta, però és una imperfecció atractiva, plena de suggeriments. Nosaltres hem preferit deixar aquest gust d'inacabat que té l'obra.

—Quines dificultats ha tingut aquesta edició?

—Tot i no ser una edició crítica, hem volgut donar el màxim d'informació. De cada obra, n'hi havia versions diferents, amb petites variants que sempre hem indicat. En el cas de *La senyora Florentina*, que és on hi havia diferències més importants entre les versions, les hem donat en escens senceres.

—Editar obra inèdita d'autors morts és sempre polèmic.

—En aquests moments a França hi ha una polèmica oberta molt interessant sobre l'edició d'aquest tipus de material arran de la publicació de les obres completes de Roland Barthes. En aquest cas, fins i tot es planteja el concepte d'inèdit. L'autor que s'encarrega de l'edició només recopila els textos publicats però absolutament introbables. En aquest cas, els inèdits eren els materials extraviats, i s'ha donat prioritat a la seva recuperació més que no pas el descobriment de textos molt més personals, del tipus dietàries, correspondències o esborranys de l'autor. Això no obstant ha estat molt criticat, perquè els "barthesians" consideren que ja ha arribat el moment de conèixer tot Barthes. En el cas de la Rodoreda ens trobem una mica en la mateixa situació: què vol dir inèdit. Personalment m'inclino a creure que també ens ha arribat el moment de donar a conèixer-la "tota sencera".

—D'aquesta aportació, què en destacaries?

—El més important és que Mercè Rodoreda no és morta i enterrada en una tomba. És molt viva, i cada dia aporta noves vies de coneixement. Encara queda tota la seva obra poètica per conèixer.

—L'has llegida?

—És una obra inacabada, i que era coneguda només per cercles reduïts. El seu títol és *El món d'Ulisses*. Conté alguns sonets meravellosos. Un dels altres enigmes que Mercè Rodoreda es va emportar és per què no s'hi va interessar més.

—Deies abans que Rodoreda no és enterrada en una tomba. Per què?

—En aquest llibre que ara apareix fa conèixer un material que permet d'aprofundir en el paper de Mercè Rodoreda en la història de la literatura. Fins ara Rodoreda era coneguda com la gran escriptora de la burgesia catalana o barcelonina. En aquest sentit s'han fet treballs meravellosos. Però sobretot, la seva obra ha estat visitada en un intent de veure-la com un fet excepcional. Això, de vegades, ens l'ha fet un punt incomprensible i una mica allunyada. Per això parlem de dos lectors rodoredians, un més avisat i l'altre més normal, quotidià. Personalment crec que amb aquestes obres de teatre arribem a una altra Mercè Rodoreda, que aproxima els dos lectors. Doncs bé, en aquestes obres de teatre es pot veure fàcilment que els grans personatges de la Rodoreda no són ni la Sofia, ni la Teresa Godall, ni la Colometa. Els grans personatges són les minyones.

—...

—Sí, les minyones. Tant el personatge de l'Armanda com el de la Serafina l'entronquen directament amb la gran història de la literatura. Són personatges perfectament retratats, disseccionats amb gran profunditat i que tenen referents directes en la literatura francesa. La Serafina de *La Senyora Florentina* té el seu precedent en la Serafita de Balzac. La Serafina és un personatge androgín com la Serafita; és un clar homenatge a aquest personatge creat per Balzac.

L'Armanda, que és la maduració de la Crisantema d'*Isabel i Maria*, que també és la minyona de *Mirall Trencat*, a banda ser un clar homenatge al nom d'Armand Obiols, és també una referència a la Madame Chrisantème de Pierre Loti. La lectura del teatre de Rodoreda ens permet de rellegir tota l'obra d'una altra manera.

—En el llibre hi ha un capítol que tituleu "Conceptes, imatges, dites i frases de collita rodorediana", que és una invitació a una lectura distinta de l'obra rodorediana. Per què?

—De la Mercè Rodoreda, cadascú se n'ha fet una versió diferent. Tothom l'ha feta servir com li semblava. I, sovint no és el que s'ha dit. Quan Mercè Rodoreda escriu: "Sóc jo que parlo i que faig el que vull amb la sintaxi i que dono un català natural i que de vegades faig embolicar la Colometa quan explica com són les coses i procuro tant com puc dir les coses d'una manera diferent de com es

Montse Casals. Abans de la presentació d'*El torrent de les flors*, la periodista ja havia escrit la biografia *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura*.

diuen... Refaig una manera de parlar, per tal que les frases, si no els mots, tinguin una presència", demostra la voluntat explícita de fer un llenguatge modern. Precisament, en les seves comèdies, s'hi descobreixen moltes d'aquestes expressions escrites d'una manera diferent de com es diuen, i per això hem pensat que era bo de fer-ho ressaltar. Per exemple, la definició que fa de la paraula "censura" és fantàstica: "La censura, vol dir ziu!, boca tancada i a la teva feina papallona". Moltes d'aquestes frases poden fer fortuna i poden incorporar-se al llenguatge comú.

—Això també és el llegat Rodoreda?

—Estaria bé que s'estudiés a fons aquest aspecte de l'obra rodorediana. Diem que és la gran escriptora d'aquest segle, però no s'ha aprofundit prou en la manera com escrivia. Combina frases fetes per fer-ne d'altres. És molt divertida i renova el llenguatge.

En comptes d'anar cap aquí, s'ha fet el contrari. Per exemple, recordo que en el llibre *El barco fantasma* es fa servir la Rodoreda per avalar l'ús de determinades paraules que d'altres consideren barbarismes o castellanismes. Això és absurd, perquè, aquestes qüestions de llenguatge, les decidia més el seu editor, en Joan Sales. En canvi, sí que es pot aprofundir en altres punts, com la seva voluntat renovadora del llenguatge. Mercè Rodoreda va ser una autodidacta i no tenia un coneixement profund de llengua. No podia debatre sobre la conveniència o pertinença de l'ús d'una paraula o una altra. L'interès de Rodoreda va per un altre camí molt més estilístic i de sentit. D'expressió, en una paraula. Per això he fet el recull de frases fetes que dèiem. És un primer pas.

Elisa Galangau